

A kitelepítés 60. évforulójára

Minden embert megillet a jog lakhelyének szabad megválasztására, megtartására, legyen az a világ bármely pontján. A kényszertelepítések (ki-be-át-) ennek az alapvető emberi jognak a sárba tiprása.

Válószerű, hogy ugyanúgy, mint a háborúét, a kitelepítés kódját is a génjeinkben hordozzuk. Szinte nincs olyan korszaka a történelemnek, amikor ne alkalmazták volna ezt a brutális hatalmi eszközt. Nem tanunk soha az előző korszak szörnyűségeiből. Csak néhányat kiragadva. Egyiptomból, majd később az Ibér-félszigetről elhajtott Izrael népe, a Peruból és Bolíviából a szomszédaira zúduló, inkák által leigázott népcsoportok, a görögök kiűzetése a 20-as években Törökországból, a sokat szenvedett örmények, a szlovákiai magyarok és a magyarországi szlovákok (az ún. lakosságcsere-egyezmény alapján), a magyarországi németek, a szétesett volt jugoszláv országokban az etnikai tisztogatások, a kambodzai vörös knerek rémtettei.

A németajkúakat már hosszabb ideje fenyegette a szülőföldjük elvesztése. A német vezetőség a végső győzelem utánra tervezte az anyaországba telepítésüket, mit sem törődve azzal, hogy az érintettek egyáltalán akarják-e ezt vagy sem. A nyilasok hatalomra jutásukkor először önkéntesek jelentkezését várták, de mivel ez elmaradt, a kényszerkitelepítés gondolatáig jutottak, aminek a végrehajtására szerencsére nem maradt idejük.

Az oroszok 1944 novemberétől (pedig csak később, 1945. január 20-án, zárták le a fegyverszüneti tárgyalásokat) hurcolták el sokszor évekre több tízezer embert malenkij robotra, büntetéskeppen. Az ideiglenes magyar kormány tehát hagyta saját állampolgárait munkaszolgálatra hurcolni mindenfajta törvényes alap nélkül. Főleg német nemzetiségűeket, de volt ahol már a német hangzású név is elég volt, vagy ahol a létszám nem stimmelt, ott vittek, akit értek.

Minden harmadik ott maradt. Apám öccse, a korábban életvidám Pista, megtörtén viszontláthatta ugyan szeretteit és hazáját, de már csak meghalni jött haza, úgy tönkretette szervezetét a számára szokatlan, főleg bányában végzett embertelen rabszolgamunka.

Alig fejeződött be a háború, amikor az ideiglenes kormány a magyarországi né-

metek kiutasítását javasolta a győztes hatalmaknak. 1945. május 26. (...) „az ideiglenes magyar kormány tisztelettel kéri a Szovjetuniót a Magyarországról eltávolítandó németeknek Németország olyan területére telepítsék át, amely a Szovjetunió haderőinek megszállása alatt áll“...

A győztes nagyhatalmak meglepődtek a magyar kormány kérésén, de hozzájárultak és így az ő lelkiismeretükön is szárad, hogy 1945. augusztus elején a Podsdami Konferencián hozzáfűzték magyarországi németeket a szudéta és más vidékek németajkú lakosságának kitelepítéséhez.

A szövetségesek kérték az illetékes végrehajtó hatóságokat, hogy humanusan járjanak el a kitelepítések során. Hogyan gondolták ezt? A legképtelenebb abszurditás. Miként lehet egy ilyen embertelenséget humanusan végrehajtani?

1945. december 22-én került sor a minisztertanácsi ülésre és a szavazásra. Részletek a jegyzőkönyvből: Gyöngyösi János külügyminiszter: „...az ideiglenes nemzeti kormány azt kérte, hogy a szövetséges hatalmak tegyék lehetővé a németek bizonyos magyarellenes kategóriának kitelepítését.“

Rákosi Máttyás államminiszter: „...magunk kértük a németek kitelepítését.“ Jelen van 16 miniszter, 9 igennel, 2 nemmel szavazott, 5 tartózkodott.

1946. január 25. Részlet a SZEB (Szövetségi Ellenőrző Bizottság) üléséről készült feljegyzésből: Szovjetunió – Vorosilov marsal – elnök, Levuskin verérőrnagy, Cserbakov vezérőrnagy, Cserkasov ezredes, U.S.A. - Key verérőrnagy, Czerniuk ezredes, England - Edcumbe verérőrnagy, Capron alezredes 3. Svábok (dunai svábok Magyarországon)

b) Key tábornok kérte, hogy a magyar kormány a 12330/1945 ME (XII.29.) számú rendeletében megfogalmazott, „a SZEB utasítására“ részt meg kell változtatni „a SZEB engedélyével“ szövegre. Key tábornok arra utalt, hogy a svábok kitelepítése a magyar kormány saját kezdeményezése volt.

c) Vorosilov elnök egyet értett a dekrétum módosításával, és ígéretet tett, hogy utasítást ad, hogy a magyar újságokban közlétegyék: a magyar kormány kérésére kerül sor a kitelepítésekre.

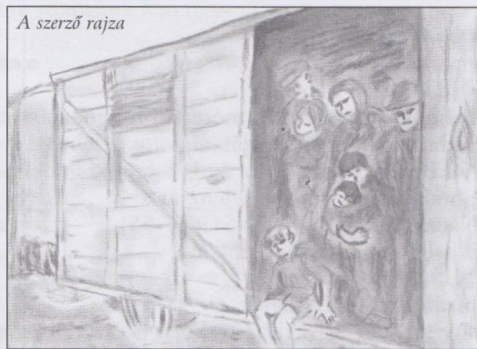
Budakesziről a lakosság több mint ötven százaléka (mintegy 4000 ember) került Németországba. A nagy számok között elvész az egyes emberek, családok tragédiája.

1946. március 19-én indult az első szomorú transzport Budakesziről és egy héten belül további három követte. Budakeszin nem lévén vasútállomás, a környező falvakból indultak a szerelvények. Legtöbbször ismerős fuvarosok vitték a kiutasítottakat a kijelölt állomásra, de előfordult, hogy felmentett, vagy csak később sorra kerülő családtagok.

El lehet képzelni, milyen lelkiállapotban voltak. A baden-württembergi végcélig több mint egy hétig tartott a kitelepített emberek utazásnak nem éppen nevezhető tortúrája a marhavagonokban. Pentei (Pfundtner) Antal visszaemlékezéséből részlet: „Éjfélkor indult a szerelvény nyugat felé. Másnap délután ért az osztrák határra. Mozdonycsere. A magyar elment, az osztrákra egy napot kellett várni. Egy osztrák vasutas kérdezte, hogy mit jelent a piros-fehér-zöld szalagokkal feldíszített vagonra krétával felírt magyar szöveg: „Szülőföldünk szép vidéke, mikor fogunk viszont látni?“ „Hazánk, hazánk, szegény hazánk“ „Itt élned és halnod kell.“ Teljesen érthetetlen volt számára a németajkú emberek kötődése Magyarországhoz mindazok után, amit tettek velük.“

Pentei (Pfundtner) Antal Németországban elindított egy újságot Értesítő, Magyarországi Kiutasítottak Szemléje címmel, ami havonta jelent meg. Eleinte csak kéziratként sokszorosíthatták, amíg az amerikai katonai igazgatástól nem jött meg az engedély.

Az 1946. július 10-én megjelent első Értesítőben Pentei (Pfundtner) Antal papírt és magyar ékezetes betűvel ellátott írógép-keresett. Magyarul (és nem németül) akart írni a Budakesziről kitelepített „sváboknak“. Az első példány előszavából né-

hány gondolat: „(...) Ezek az események oly gyorsan folytak le, hogy amikor a táborból szétosztottak bennünket más és más falvakba, a családok és jó ismerősök elváltak egymástól, úgy éreztük magunkat, mint a csecsemő, kit hirtelen elválasztanak anyja keblétől. Addig, míg a vonaton, vagy a táborban együtt voltunk, még közös volt a gondolatunk és beszédünk, de mikor új lakhelyünkre kerültünk, éreztük, hogy ami egymáshoz fűz bennünket, a közös gondolat és beszéd kicserélése, új hírek hazuról, itteni hírek egymástól hiányzik, vagyis a kapcsolat köztünk nincsen meg, aminek hiányát érezzük. Ezért vetődött fel bennem az a gondolat, hogy annak a hiányzó kapocsnak a pótlására egy magyar lapot indítok, mely hivatva lenne bennünket, ha egymástól távol is vagyunk, lelkileg összehozni. Pentei Antal”

Az első szám fő témája, hogy mikor lehet végre hazatérni. Részlet: „Közös gondolatunk és óhajunk. Ha időnként a városokban, falvakban és pályaudvarokon rég nem látott, hazai ismerőssel találkozunk, az örömdölvölések után a legelső kérdés az, hogy mikor mehetünk haza, mikor dolgozhatunk újra elhagyott munkahelyeinken, szántóföldjeinken, s műhelyeinkben. Ez a kérdés naponta ezerszer és ezerszer vetődik fel. (...) A nagy kérdésre úgy hiszem, azok adják meg a legmegfelelőbb választ, akik beilleszkednek a jelenlegi kilátástalan helyzetbe, de minden reményük meg van arra, hogy ha rövid időn belül nem is, de majd belátható időn belül mégis hazakerülünk, erre azonban nagy türelem szükséges, mert nemcsak mi, me nekültek vagyunk itten Magyarországról, hanem kívülünk kb. még egy millió magyar hánykolódik a német birodalomban, kik velünk együtt várják a világ sorsának fordulását, hogy egy szép napon megint hazakerülünk elhagyott hazánkba, hogy megkezdhessük közösen a nagy munkát, az ország újraépítését.”

Pentei (Pfundtner) Antal és sorstársai honnan sejtették volna, hogy éppen az újjáépítési miniszter, dr. Antall József nemhogy nem tart az ország újraépítésében a szorgalmas „svábok” munkájára igényt, hanem pont ő volt az, aki a már említett, 1945. december 22-i minisztertanácsi ülésen többek között a következőket mondta: „...Magyarország érdeke, hogy minél nagyobb számban hagyják el a

németek az országot. Soha nem lesz ilyen alkalom, hogy megszabaduljunk a németektől.”

Németországban az első időkben a kitelepítettek valóban őszintén hittek abban, hogy rövidesen hazatérhetnek. Volt úgy, hogy közülük valaki földet vett. Ezt mások szinte árulásnak tekintették. Aki magának házat épített, arra csaknem ujjal mutogattak. – „Hallatlan! Ez itt akar maradni?” - A hazatérésről szőtt álmaikat erősítette az időnként szárnyra kapott hír, hogy ilyen irányú megállapodás született. Óriási csodálás volt mindig, amikor kiderült, hogy valótlanok egytől-egyig.

A változás leginkább szegény idősekre volt végzetes. Sokan az átélt borzalmak miatt hamar eltávoztak az élők sorából. A fiatalok egyike-másika továbbvándorolt az Egyesült Államokba, Kanadába, Ausztráliába. A legtöbb kitelepített azonban beenyugodott a sorsába. Igyekeztek a környezetükbe beilleszkedni, ugyanakkor a volt falubeliekkel a kapcsolatot fenntartani. Szorgalmasan dolgoztak, este a munka után és hétvégén építkeztek, egymásnak segítettek. Gyarapodtak. Gyerekek születtek, akik német társat választottak, unokáik, dédunokáik lettek. Az egyszistenciájuk, a családjuk már minden szállal ide köti őket, de szívükben örökre budakesziek maradnak. Kézzelfogható példa erre Müller János gondelsheimi portája, ami egy élő budakeszi emlékhely.

A nehezebb idők elmúltával utazhattak Budakeszire, újraláthatták szülőföldjüket, találkozhattak otthon maradt családtagjaikkal, barátaikkal, ismerőseikkel. Mióta Magyarország szintén az Unió tagja, már egy közösségbe tartozunk. Ki gondolta volna ezt, akár csak húsz évvel ezelőtt is! Mindig utólag derül ki, hogy kinek a sorsa fordul jobbra. A kitelepítési listákról lekerülni maga volt a megváltás. A kiutasított emberek eleinte vissza akartak térni a hazájukba. Ma már nem. Akik otthon maradtak, azok azt hitték akkor, hogy megfogták az Isten lábát. Ma sokan cserélné-

nek az egykori kitelepítettekkel. 1950. augusztus 5-én több millió, Németországba kényszerített ember képviselői

Stuttgartban aláírták azt a Chartát, amelyben kijelentették, hogy a kitelepítettek nem fognak gyűlöletet táplálni szívükben és nem fognak elégtételt venni az elűzetésük miatt. Ez az egyoldalú - béke Nobel-díjra érdemes - fogadalom egyik alapköve Európa jelenkori békéjének.

Németországban megalakult Gödrösy (Gruber) ügyvéd kezdeményezésére a Budakeszi Közösség, majd 1987-ben a Budakeszi Társaság, amelynek székhelye először Menzingen, majd később és jelenleg is Neckarsulm. A város védnökséget vállalt a Budakeszi Társaság felett. Később a Társaság virágzó testvérvárosi kapcsolatot alakított ki Budakeszi és Neckarsulm között. A 2001-ben megjelent Budakeszi Évszázadi című könyvből Deberle Antal közlést egy összesítést, hogy hol élnek Németországban a volt budakesziek. Csaknem 1000 családról készített felmérést, amiből kiderül,

hogy zömük (mintegy négyötödük) B a d e n - Württembergben telepedett meg. De ott sem egy helyen, hanem többé-kevésbé száz kilométeres körzetben. Ezért is nehéz például a budakeszi újságok helyi terjesztése. A többiek az egész országban szétszórtan él-

nek. Van olyan helység ahol több, de előfordulnak olyanok is, ahol csak egy-egy család képviseli a „budakeszi színeket”. Végig lehetne járni, keresztül-kasul, egész Németországot és jöszereivel mindenhol találkozni földjeinkkel. Így például a legészakibb, elegáns üdülőszigeten, a Syltön, vagy az Inn partján az osztrák határhoz közel eső Mühlburgban. Ha ez a két család egymást szeretné meglátogatni, és esetleg annak idején Budakeszin az utca egyik feléről a másikra kellett csak átbállagniuk, akkor ma igencsak hosszú útra kellene vállalkozniuk. A távolság hozzávetőlegesen 1100 kilométer, ami több, mint az út, mondjuk Karlsruhe-tól Budakesziig.

Albrecht György

Házépítés Németországban az ötvenes években

Fotó: Archiv

A MAGYARORSZÁGI NÉMETEK KITELEPÍTÉSE

Miként vélekedhet az utókor a közel hat évtizede drámai körülmények között zajlott etnikai alapú kitelepítésekről, a szülőföldjükről százezreket elűző kelet-európai népességmozgatókról? S ki a felelős? A Magyar Hivatalos Közlönykiadó magyar-német nyelvű, fotókkal illusztrált könyve a nemzeti önismerethez, a magyarországi németiség negyedmillióss tömegét érintő eljárás minél teljesebb megismeréséhez kíván hozzájárulni. Zinner Tibor műve ha-

zai és külföldi források alapján elemzi a korabeli „nem-emberarcú” nemzetiségi politika sötét és nyomasztó fejezetét, az évszázadok óta Magyarországon élő német kisebbség második világháború utáni megpróbáltatását.

Brigitte Zypries, a volt Német Szövetségi Köztársaság igazságügy-minisztere így méltatta a kötetet: „A nagy emberi fájdalom emlékezete nem válthat ki új szenvedést, hanem

óvnia, összekötnie kell, és rendeltetése az, hogy Európa népeit egyesítse. Ezen ismeretek közvetítésében rejlik a szerző köszönetet érdemlő elkötelezettsége, aki a politikai döntéshozamatók és pusztító következményeik pontos ábrázolásával, valamint az események részrehajlás nélküli értékelésével a demokratikus alapértékek elfogadásához járul hozzá.”

A kötet kapható vagy megrendelhető a kiadónál Ára: 2100 Ft.

